

Dotazník Světové zdravotnické organizace pro hodnocení disability (WHODAS 2.0)

Instrukce k jednotlivým otázkám

Tento dokument poskytuje podrobnější instrukce a vysvětlení k jednotlivým otázkám dotazníku WHODAS 2.0. Je určen především ke školení tazatelů, kteří budou provádět rozhovor s respondenty (případně rozhovor s prostředníky, kteří hodnotí situaci jiné osoby). Pokud respondenti požadují při rozhovoru objasnění konkrétních otázek, měli by se tazatelé řídit těmito instrukcemi namísto nabízení své vlastní interpretace.

Dokument je překladem a adaptací do českého prostředí kapitoly 7 „*Question-by-question specifications*“ manuálu WHO „*Measuring Health and Disability: Manual for WHO Disability Assessment Schedule – WHODAS 2.0*“, který je dostupný na webové adrese: <https://www.who.int/classifications/international-classification-of-functioning-disability-and-health/who-disability-assessment-schedule>.

Zároveň tento dokument doplňuje dříve vydaný *Manuál k českému překladu WHODAS 2.0*, který obsahuje obecné informace a instrukce k použití dotazníku WHODAS 2.0.

Instrukce k jednotlivým blokům otázek jsou řazeny tak jako v samotném dotazníku WHODAS 2.0 (verze pro odborného testujícího s 36 otázkami):

- Obálka (F1 – F5)
- Demografické a jiné základní údaje (A1 – A5)
- Potíže v hlavních oblastech (D1.1 – D6.8)
- Dopad potíží (H1 – H3)

Poznámka: U kódů otázek v části „Potíže v hlavních oblastech“ jsou doplněny i odpovídající kódy (S1 – S12) pro shodné otázky z verze dotazníku WHODAS 2.0 s 12 otázkami.

Obálka (otázky F1 – F5)

Tazatel by měl vyplnit následující údaje před zahájením pohovoru.

Kód	Otázka	Instrukce pro tazatele
F1	Identifikační číslo respondenta	
F2	Identifikační číslo tazatele	
F3	Pořadí testování (1, 2, atd.)	Zaznamenejte číslo 1 (čas 1/první měření či rozhovor), 2 (čas 2/druhé měření či rozhovor), atd. Slouží pro rozlišení případů opakovaného zjišťování údajů o respondentovi.
F4	Datum provedení rozhovoru	Formát data rozhovoru: den / měsíc / rok a vyplňte mezery nulami. Například 1. května 2019 by byl zaznamenán jako 01/05/19 (ne jako 05/01/19).

F5	Životní situace (způsob bydlení) v době rozhovoru (Zakroužkujte pouze jednu možnost)	Zaznamenejte situaci respondenta z pohledu způsobu bydlení v době rozhovoru: 1 – Nezávislé bydlení (samostatné bydlení bez profesionální asistence): žijící sám, s rodinou nebo přáteli v komunitě. Patří sem i lidé žijící v soukromém bytě, kterým je poskytována neformální péče rodinnými příslušníky nebo jinou osobou blízkou. 2 – Samostatné bydlení s profesionální asistencí: žijící v komunitě, ale pravidelně využívající profesionální asistence s alespoň některými každodenními činnostmi, jako je nakupování, koupání a příprava jídla. Příklady: dům s pečovatelskou službou, chráněné bydlení. 3 – Pobývajících v zařízení: pobývajících v zařízení s 24hodinovým dohledem, jako jsou domov pro seniory, domov pro osoby se zdravotním postižením, domov se zvláštním režimem, týdenní stacionář, nemocnice, léčebna dlouhodobě nemocných nebo rehabilitační zařízení).
----	---	---

Demografické a jiné základní údaje (otázky A1 – A5)

Tato část by měla být vyplněna za osobu, které se dotazník týká (nejčastěji tedy sám respondent). Pokud odpovídá osoba v zastoupení (prostředník/ proxy respondent/ třetí osoba), tak by se odpovědi měly týkat osoby, která je předmětem rozhovoru.

A1	Zaznamenejte pohlaví respondenta	Zaznamenejte pohlaví respondenta (osoby, která je předmětem rozhovoru) podle pozorování.
A2	Jaký je Váš <u>věk</u> ?	Zaznamenejte dokončený věk respondenta
A3	Kolik let celkem jste strávil/a <u>studiem ve školách</u> či v učení?	Pokud respondent opustil školu, neúplný rok se nezapočítává. Pokud student navštěvoval denní i jiné formy studia, zaznamenejte počet let v ekvivalentu plného (denního) studia. Započítejte všechna opakování ročníku jen jako dva roky.
A4	Jaký je Váš <u>současný rodinný stav</u> ? (Vyberte jednu nejlepší možnost)	Umožněte respondentovi odpovědět na tuto otázku spontánně, tedy bez přečtení nabízených odpovědí. Pokud odpověď neodpovídá přesně jedné z nabízených možností, přečtěte možnosti, které by mohly odpovídat respondentově odpovědi. Vyberte možnost, která nejlépe odráží současný rodinný stav. Pokud je například respondent v současné době ženatý, ale byl v minulosti rozvedený, zaznamenejte pouze „Ženatý / vdaná“.

A5	<p>Co nejlépe popisuje Vaše hlavní pracovní postavení? (Vyberte jednu nejlepší možnost)</p>	<p>Respondent by měl vybrat možnost, která nejlépe odráží jeho současné hlavní pracovní postavení. Pokud máte pochybnosti o správném zařazení respondenta (např. osoba v domácnosti nebo nezaměstnaný), spoléhejte na jeho úsudek o vlastním pracovním postavení.</p> <p>Není dán žádný minimální počet hodin týdně, které musí respondent odpracovat, aby mohl být zařazen do kategorie placené práce. Podobně studenti nemusí být v denním studiu, aby mohli být zařazeni jako studenti.</p> <p>V některých verzích dotazníku odpověď na tuto otázku určuje, zda bude respondentům položena sada otázek souvisejících s pracovními činnostmi v doméně 5. Pokud si nejste jisti odpovědí na tuto otázku, pokládejte automaticky i otázky související s pracovními činnostmi v doméně 5.</p> <p>Pokud respondent uvádí, že je nezaměstnaný, zeptejte se: „je to ze zdravotních důvodů nebo z jiných důvodů“ a podle toho zaznamenejte odpověď.</p>
----	---	--

Potíže v hlavních oblastech (otázky D1.1 – D6.8)

Doména 1: Kognice

Tato doména zahrnuje otázky z oblasti komunikace a myšlení. Konkrétně se jedná o soustředění, pamatování, řešení problémů, učení a komunikování.

<p>Jak velké potíže jste měl/a v posledních 30 dnech v těchto činnostech:</p>		
D1.1 S6	<p>Soustředit se na činnost po dobu 10 minut?</p>	<p>Tato otázka se týká respondentovým hodnocením stupně potíží se soustředěním po krátkou dobu, zde definovanou jako 10 minut. Respondenti této položce obecně rozumějí. Pokud je však požadováno ujasnění, vyzvěte respondenta, aby přemýšlel o schopnosti soustředit se za běžných podmínek, nikoliv když je zaměstnán nějakým problémem nebo se nachází v neobvykle rušivém prostředí. Je-li to nutné, vyzvěte respondenta, aby přemýšlel o své schopnosti se soustředit, když dělal činnosti jako např. plnění pracovních úkolů, čtení, psaní, kreslení, hraní na hudební nástroj, montáž kusu vybavení atd.</p>
D1.2	<p>Zapamatovat si důležité věci, které je třeba udělat?</p>	<p>Jedná se o otázku na zapamatování si věcí každodenního významu. Neznamená to pamatování si nerelevantního obsahu nebo podrobných informací z minulosti. Zeptejte se respondenta, jak dobře si pamatuje dělat věci, které jsou důležité pro něj nebo pro jejich rodinu. Pokud respondent obvykle používá nějakou formu paměťové podpory – například psané poznámky, systémy elektronických připomínek nebo verbální náповědu od osobních asistentů – pak hodnoťte jeho výkon s použitím této podpory.</p>

D1.3	<p>Rozebrat a vyřešit problémy v každodenním životě?</p>	<p>Tato otázka se týká komplexní činnosti zahrnující mnoho mentálních funkcí. Pokud si respondent není jist, co tato položka znamená, požádejte ho, aby přemýšlel o problému, na který narazil v posledních 30 dnech. Jakmile je problém identifikován, respondent by měl být požádán, aby zvážil, jak dobře:</p> <ul style="list-style-type: none"> • identifikoval přítomnost problému • rozdělil jej na zvládnutelně řešitelné části • vytvořil seznam možných řešení • určil výhody a nevýhody každého řešení • určil nejlepší řešení s ohledem na dané okolnosti • provedl a vyhodnotil zvolené řešení • zvolil alternativní řešení, pokud první volba nebyla úspěšná.
D1.4 S3	<p>Naučit se něco nového, například jak se dostat na nové místo?</p>	<p>Jako příklad naučení se něčeho nového (nového úkolu) je uvedeno naučení se, jak se dostat na nové místo. Pokud respondent žádá o vysvětlení nebo se zdá, že přemýšlí jen o možnosti naučení se nové trasy, pobídněte jej, aby přemýšlel o jiných situacích v uplynulém měsíci, kdy bylo potřeba naučit se něco nového, jako například:</p> <ul style="list-style-type: none"> • úkol v práci (např. nový pracovní postup) • ve škole (např. nová lekce) • doma (např. naučit se něco opravit) • ve volném čase (např. naučit se novou hru nebo dovednost). <p>Požádejte respondenta, aby při hodnocení sám zvážil: jak snadno získal nové informace; kolik pomoci nebo opakování potřeboval, aby se věc naučil; a jak dobře si uchoval to, co se naučil.</p>
D1.5	<p>V obecném smyslu rozumět tomu, co lidé říkají?</p>	<p>Požádejte respondenta, aby uvažoval svůj obvyklý způsob komunikace (např. mluvený jazyk, znakový jazyk, používání pomocného zařízení, jako je naslouchadlo atd.), a aby zhodnotil celkovou míru potíží s porozuměním zpráv od ostatních.</p> <p>Respondent by měl zvážit všechny situace, se kterými se setkal za posledních 30 dní, například:</p> <ul style="list-style-type: none"> • když ostatní mluvili rychle • když byl hluk na pozadí • když docházelo k rozptylování. <p>Při hodnocení této otázky se neberou v úvahu potíže způsobené používáním jiného než mateřského jazyka.</p>

D1.6	Začít a udržet rozhovor (konverzaci)?	<p>Respondent by měl zhodnotit obojí, tedy zahájení i udržení konverzace. Pokud respondent uvádí, že má větší potíže se zahájením než s udržením konverzace (nebo naopak), požádejte jej, aby konečnou míru potíží určil zprůměrováním velikosti potíží za obě aktivity.</p> <p>Rozhovor zahrnuje použití jakéhokoli obvyklého způsobu komunikace (mluvený, psaný, znakový jazyk, gesta). Pokud respondent běžně používá ke komunikaci asistivní pomůcku, zajistěte, aby uvedené hodnocení potíží při konverzaci zohledňovalo používání těchto pomůcek.</p> <p>Požádejte respondenta, aby zvažil všechny další faktory související se zdravotním stavem, které jsou pro něj relevantní při zahájení a udržování rozhovoru. Jde například o ztrátu sluchu, jazykové problémy (např. po mrtvici), koktání a úzkost.</p>
------	---	---

Doména 2: Mobilita

Mezi aktivity popsané v této doméně patří stání, pohyb po bytě, opuštění domu a chůze na delší vzdálenost.

Jak velké potíže jste měl/a v posledních 30 dnech v těchto činnostech:		
D2.1 S1	Vydržet stát delší dobu, například 30 minut?	
D2.2	Vstát ze sedu?	Tato otázka se týká vstávání ze sedu na židli, na lavičce nebo na toaletě. Netýká se vstávání ze sedu na podlaze.
D2.3	Pohybovat se po bytě?	Tato otázka se týká pohybu z místnosti do místnosti a pohybu uvnitř místností pomocí asistivních pomůcek nebo osobní pomoci, které má respondent obvykle v daném místě k dispozici. Pokud respondent žije v domě s více podlažími a potřebuje se mezi nimi pohybovat, otázka se týká také pohybu mezi patry.
D2.4	Dostat se ven z domu?	<p>Tato otázka zjišťuje údaje o:</p> <ul style="list-style-type: none"> • fyzických (pohybových) aspektech opuštění domu • emočních nebo psychických aspektech opuštění domu (např. deprese, úzkost atd.) <p>U této otázky „dům“ znamená současné obydlí respondenta, kterým může být dům, byt, nemocnice nebo domov pro seniory.</p>
D2.5 S7	Ujít delší vzdálenost, například 1 km?	Respondentům může být nabídnut jiný ekvivalent 1 km, např. vzdálenost odpovídající délce 10 fotbalových hřišť.

Doména 3: Sebeobsluha

Tato doména zahrnuje aktivity péče o sebe, jako jsou mytí, oblékání, jedení a schopnost žít samostatně.

Jak velké <u>potíže</u> jste měl/a v posledních <u>30 dnech</u> v těchto činnostech:		
D3.1 S8	<u>Umýt si celé tělo?</u>	<p>Tato otázka se týká umytí celého vlastního těla jakýmkoli způsobem, obvyklým pro dané kulturní prostředí.</p> <p>Pokud respondent uvedl, že se v posledních 30 dnech nemyl, zeptejte se ho, zda to bylo způsobeno zdravotními problémy (tak jak jsou definovány na kartě č. 1). Pokud respondent uvede, že to bylo kvůli zdravotním problémům, kóduje se „4“ („extrémní/vůbec nemohu provést“). Pokud respondent uvede, že důvodem pro nemytí se nebyly zdravotní problémy, pak se zaznamená jako „Netýká se mě“.</p>
D3.2 S9	<u>Obléci se?</u>	<p>Tato otázka zahrnuje všechny aspekty oblékání horní a dolní části těla. Požádejte respondenta, aby při hodnocení uvažoval činnosti, jako je vyndávání oděvů z úložných prostor (tj. skříně či komody), zapínání knoflíků, vázání kravaty či šátku atd.</p>
D3.3	<u>Najíst se?</u>	<p>Tato otázka se týká:</p> <ul style="list-style-type: none"> • krmení se, což znamená krájení jídla a jeho vkládání z talíře do úst nebo pití ze sklenice • polykání jídla i pití • psychické nebo emoční faktory, které mohou přispívat k obtížím při jídle, jako je anorexie, bulimie nebo deprese. <p>Tato položka se nevztahuje na přípravu jídla.</p> <p>Pokud respondent používá podávání výživy neorální cestou (např. krmení sondou), tato otázka se týká jakýchkoli obtíží při zajišťování podávání výživy neorální cestou prováděné samotným respondentem; například nastavení a čištění napájecí pumpy.</p>
D3.4	<u>Zůstat několik dní sám/sama?</u>	<p>Touto otázkou se zjišťuje, zda mohou respondenti zůstat po delší dobu sami, aniž by to mělo dopad na jejich bezpečí. Pokud respondent nezažil tuto situaci v posledních 30 dnech, pak se zaznamená jako „Netýká se mě“.</p> <p>Pokud respondent u této otázky uvede „Žádné“ potíže, ověřte odpověď, aby se dalo určit, zda respondent zůstal sám bez potíží (v tom případě je správná odpověď „Žádné“ potíže) nebo zda vůbec nezůstal sám (v tom případě je správná odpověď „Netýká se mě“).</p>

Doména 4: Vztahy s lidmi

Tato doména zahrnuje schopnost vycházet s ostatními lidmi a související potíže z důvodu zdravotních problémů. V této souvislosti se „lidmi“ uvažují ti, s nimiž je respondent v intimním vztahu nebo je dobře zná (např. manžel/ka nebo partner/ka, členové rodiny nebo blízcí přátelé), ale i ti, které respondent vůbec nezná (např. cizí lidé).

Jak velké <u>potíže</u> jste měl/a v posledních <u>30 dnech</u> v těchto činnostech:		
D4.1 S10	<u>Jednat s lidmi, které neznáte?</u>	<p>Tato otázka se týká interakcí s cizími lidmi ve všech možných situacích. Jde například o jednání s:</p> <ul style="list-style-type: none"> • prodavači a obchodníky • pracovníky ve službách • lidmi, kterých se člověk ptá na cestu. <p>Požádejte respondenta, aby při hodnocení uvážil, jak tyto osoby oslovoval a jak úspěšně s nimi komunikoval, tak aby dosáhl požadovaného výsledku.</p>
D4.2 S11	<u>Udržovat vztahy s přáteli?</u>	<p>Tato otázka zahrnuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • udržovat kontakt • komunikovat s přáteli obvyklými způsoby • iniciovat aktivity s přáteli • účastnit se aktivit, když jste pozváni. <p>Respondenti někdy uvádějí, že se v posledních 30 dnech nezapojili do aktivit souvisejících s udržením přátelství. V takovém případě se tazatel má zeptat, zda to bylo způsobeno zdravotními problémy (tak jak jsou definovány na kartě č. 1). Pokud respondent uvedl, že to bylo kvůli zdravotním problémům, kóduje se „4“ („extrémní/vůbec nemohu provést“). Pokud respondent uvedl, že to nebylo kvůli zdravotním problémům, pak se zaznamená „Netýká se mě“.</p>
D4.3	<u>Vycházet s lidmi, kteří jsou Vám blízcí?</u>	<p>Požádejte respondenta, aby uvažoval o všech vztazích, které považuje za blízké. Týkat se to může vztahů v rodině ale i mimo rodinu.</p>
D4.4	<u>Získávat nové přátele?</u>	<p>Tato otázka zahrnuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • hledání příležitostí k poznávání nových lidí • sledování pozvání k setkání • sociální a komunikační činnosti za účelem navázání kontaktu a rozvinutí přátelství. <p>Respondenti někdy uvádějí, že se v posledních 30 dnech nezapojili do aktivit souvisejících se navazováním přátelství. V takovém případě se tazatel má zeptat, zda to bylo způsobeno zdravotními problémy (tak jak jsou definovány na kartě č. 1). Pokud respondent uvedl, že to bylo kvůli zdravotním problémům, kóduje se „4“ („extrémní/vůbec nemohu provést“). Pokud respondent uvedl, že to nebylo kvůli zdravotním problémům, pak se zaznamená „Netýká se mě“.</p>

D4.5	Sexuální aktivity?	<p>Požádejte respondenta, aby se při odpovědi na tuto otázku zamyslel nad tím, co on sám považuje za sexuální aktivity. Pokud respondent žádá o vyjasnění, vysvětlete, že tato otázka zahrnuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pohlavní styk • objímání • líbání • mazlení • jiné intimní nebo sexuální aktivity.
------	------------------------------------	--

Doména 5: Životní aktivity

Tato doména zahrnuje otázky týkající se potíží při každodenních aktivitách. Jedná se o aktivity, které lidé dělají většinu dní, a to v domácnosti, v práci a ve škole. Tazatel by měl zajistit, aby karty č. 1 a 2 byly viditelné.

<p>Kvůli vlastním zdravotním problémům, jak velké <u>potíže</u> jste měl/a v posledních <u>30 dnech</u> v těchto činnostech:</p>		
D5.1 S2	<p>Vykonávat své povinnosti v domácnosti?</p>	<p>Tato obecná otázka požaduje od respondentů, aby zhodnotili různé potíže, kterou mohou mít při péči o domácnost a o členy rodiny nebo jiné blízké osoby.</p> <p>Požádejte respondenta, aby uvážil všechny různé potřeby domácnosti nebo rodiny, včetně:</p> <ul style="list-style-type: none"> • fyzických potřeb • emocionálních potřeb • finančních potřeb • psychologických potřeb. <p>V některých kulturních prostředích mohou muži uvádět, že nemají žádné domácí povinnosti. V takovém případě objasněte, že povinnosti v domácnosti zahrnují i:</p> <ul style="list-style-type: none"> • správu financí • opravu automobilů a opravy v bytě • údržbu v okolí domu • vyzvedávání dětí ze školy • pomoc s domácími úkoly • ukázkování dětí. <p>Podle potřeby přidejte i další příklady, které objasňují domácí povinnosti mužů.</p> <p>Definice domácnosti je široká. Otázka se tak týká i respondentů, kteří nemají stabilní místo k bydlení, neboť i pro ně existují činnosti související s údržbou a zabezpečením vlastních věcí.</p>

D5.2	Udělat dobře nejdůležitější domácí práce?	<p>Požádejte respondenta, aby odpovídal na základě vlastního hodnocení toho, jak dobře byly jím prováděné domácí práce provedeny.</p> <p>Pokud je to nutné, připomeňte respondentovi, že má odpověď vztahovat pouze na potíže způsobené vlastními zdravotními problémy, a nikoli na potíže, které mohou nastat z jiných důvodů, jako je třeba nedostatek času (pokud tento důvod nějak nesouvisí se zdravotními problémy).</p>
D5.3	Být hotov/a se vším, co jste měl/a doma udělat?	<p>Požádejte respondenta, aby odpovídal na základě vlastního hodnocení toho, zda byly provedeny veškeré na něm požadované domácí práce.</p> <p>Pokud je to nutné, připomeňte respondentovi, že má odpověď vztahovat pouze na potíže způsobené vlastními zdravotními problémy, a nikoli na potíže, které mohou nastat z jiných důvodů, jako je třeba nedostatek času (pokud tento důvod nějak nesouvisí se zdravotními problémy).</p>
D5.4	Udělat doma patřičně rychle vše, co jste měl/a?	Tato otázka se týká včasného plnění očekávání a potřeb osob žijících s respondentem nebo osob blízkých respondentovi, a to vzhledem k úkolům a povinnostem respondenta v domácnosti.
D5.5 S12	Vaše každodenní práce/škola?	Tato obecná otázka požaduje od respondentů, aby zhodnotili potíže, s nimiž se běžně (každý den) setkávají v práci nebo ve škole. To zahrnuje včasnou docházku, jednání s nadřízenými, dohled nad ostatními, plánování a organizace, plnění očekávání na pracovišti i další relevantní činnosti.
D5.6	Udělat dobře nejdůležitější úkoly v práci / ve škole?	Plnit „dobře“ pracovní nebo školní úkoly znamená plnit je podle očekávání nadřízeného nebo učitele, podle vlastních měřítek respondenta nebo podle výkonnostních kritérií pro dané povolání nebo školu.
D5.7	Být hotov/a se vším, co jste měl/a udělat?	Tato otázka se týká plnění očekávaného množství práce.
D5.8	Udělat práci patřičně rychle?	Tato otázka se týká plnění časových lhůt v práci/ve škole.

Doména 6: Účast ve společnosti (participace)

Tato doména představuje odlišný způsob dotazování od předchozích pěti domén. V této doméně jsou respondenti požádáni, aby zhodnotili, jak jim ostatní lidé a okolní prostředí ztěžují účastnit se života ve společnosti. Zde nehodnotí ani tak vlastní omezení, ale spíše omezení, která jsou způsobena lidmi, zákony a dalšími charakteristikami prostředí, ve kterém žijí.

Podtržené výrazy v úvodu otázek je třeba zdůraznit, aby pomohly respondentům zaměřit svou pozornost a porozumět tomu, co je zjišťováno. Respondenti by měli pochopit, že se tyto otázky zaměřují na problémy způsobené společenským prostředím, ve které žijí, spíše než problémy vycházející z vlastních omezení. Tato doména zahrnuje také otázky týkající se následků zdravotních problémů.

Úvod do této oblasti výslovně respondentům připomíná, že se rozhovor zaměřuje na posledních 30 dní. Pro tuto doménu se příliš nehodí zasazení do takto omezeného časového rámce, a proto je důležité požádat respondenty, aby se pokusili zaměřit na toto 30denní referenční období.

V posledních 30 dnech:		
D6.1 S4	Jak velké potíže Vám činilo <u>zapojit se do společenských aktivit</u> (jako jsou oslavy, náboženské, kulturní i jiné akce) stejným způsobem jako ostatní?	<p>V případě potřeby uveďte další příklady společenských či komunitních aktivit, jako jsou veřejná shromáždění, výstavy, volnočasové nebo sportovní aktivity ve městě, sousedství nebo komunitě. V této otázce je zásadní to, zda se respondenti mohou těchto aktivit účastnit nebo zda jim v tom brání nějaké překážky.</p> <p>Pokud se respondent zdá být zmatený výrazem „stejným způsobem jako ostatní“, požádejte ho, aby dle sebe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • posoudil, do jaké míry se běžní lidé z jeho komunity mohou zapojit do společenských aktivit; a • při hodnocení vzal v úvahu zdravotní problémy, které mu brání zapojit se do společenských aktivit.
D6.2	Jak velké potíže Vám dělaly různé <u>bariéry nebo překážky</u> ve Vašem okolí?	<p>Tato otázka zjišťuje, jak velké bariéry stojí respondentům v cestě k tomu, aby mohli realizovat své představy a plány tak, jako ostatní lidé. Koncept zde použitý vyjadřuje, čemu respondenti čelí, pokud jde o vnější bariéry způsobené světem kolem nebo ostatními lidmi. Překážky mohou být:</p> <ul style="list-style-type: none"> • fyzické – například nepřítomnost plošin pro vstup do kostela; a • sociální – například zákony, které diskriminují osoby se zdravotním postižením a negativní postoje ostatních lidí, jež vytvářejí překážky.
D6.3	Jak velké potíže jste měl/a s postoji a chováním ostatních, abyste <u>žil/a</u> přiměřeně důstojně?	<p>Požádejte respondenty, aby uvážili problémy, které měli s ohledem na důstojný život nebo hrdost na to, kdo jsou, co dělají a jak žijí svůj život.</p>

D6.4	<p>Jak velké potíže jste měl/a se stráveným <u>časem</u>, který zabírají přímo Vaše zdravotní problémy nebo jejich důsledky?</p>	<p>Tato otázka se snaží zachytit hodnocení posledních 30 dnů z hlediska času stráveného respondenty řešením jakéhokoli aspektu jejich zdravotního stavu. To může zahrnovat čas strávený činnostmi, jako jsou:</p> <ul style="list-style-type: none"> • návštěva léčebného centra (zdravotnického či sociálního zařízení); • spravování finančních záležitostí souvisejících s vlastními zdravotními problémy, jako je placení účtů, úhrady pojistného nebo dávek; a • získávání informací o svém zdravotním stavu, informování či edukace ostatních o vlastním zdravotním stavu.
D6.5 S5	<p>Jak velké <u>emocionální potíže</u> Vám vznikaly v důsledku Vašich zdravotních problémů?</p>	<p>Tato otázka se týká míry emocionálního dopadu na respondenty způsobeného jejich vlastními zdravotními problémy. Emoce mohou zahrnovat hněv, zármutek, lítost, vděčnost, uznání nebo jakékoli jiné pozitivní nebo negativní emoce.</p>
D6.6	<p>Jak velké potíže Vám vznikaly tím, že Vaše zdravotní problémy odčerpávaly vlastní nebo rodinné <u>finanční prostředky</u>?</p>	<p>„Rodina“ je obecně definována tak, že zahrnuje příbuzné; zahrnuje však i ty, s nimiž respondenti nemají rodinnou vazbu, ale považují je za rodinu, včetně těch, kteří se mohou podílet na finančních aspektech zdravotních problémů.</p> <p>Tato otázka se týká odčerpávání osobních úspor nebo současných příjmů k vyrovnání závazků vzniklých v souvislosti se zdravotními problémy. Pokud respondent zaznamenal značný úbytek finančních prostředků, ale jejich rodina nikoliv, nebo naopak, měl by na otázku odpovědět na základě úbytku, kterému čelila kterákoli ze stran.</p>
D6.7	<p>Jak velké potíže měla <u>rodina</u> v důsledku Vašich zdravotních problémů?</p>	<p>Otázka je zaměřena na problémy vzniklé vzájemným působením mezi zdravotním stavem respondenta a okolním světem, ve kterém žije. Tato otázka se týká problémů, které padají na bedra rodiny; mohou zahrnovat finanční, emocionální, fyzické problémy atd. Pojem „rodina“ je definován výše pod D6.6.</p>
D6.8	<p>Jak velké potíže jste měl/a při aktivitách ve <u>volném čase</u> (relaxace, dovolená)?</p>	<p>Požádejte respondenta, aby vzal v úvahu aktivity ve volném čase, které v současné době provádí nebo kterým by se chtěl věnovat, ale nemůže kvůli vlastním zdravotním problémům a omezením ze strany společnosti. Příkladem může být respondent, který:</p> <ul style="list-style-type: none"> • by chtěl číst romány, ale není mu to umožněno, protože místní knihovna nemá k dispozici knihy tištěné velkým písmem; a • rád sleduje filmy, ale nemůže, protože jen málo z nich má titulky pro neslyšící. <p>Respondent by měl uvést celkové hodnocení zjištěných potíží.</p>

Dopad potíží (otázky H1 – H3)

Těmito otázkami se zjišťuje, jak dlouho se uvedené potíže vyskytovaly a do jaké míry ovlivňovaly život respondentů.

H1	V <u>kolika</u> z posledních 30 dnů byly zmíněné potíže přítomny?	Jde o celkové zhodnocení všech potíží posuzovaných v rámci rozhovoru.
H2	V kolika z posledních 30 dnů jste <u>vůbec nebyl schopen / nebyla schopna</u> vykonávat své obvyklé aktivity nebo práci kvůli zdravotním problémům?	Pobídněte respondenta, aby při odpovědi na tuto otázku použil svou vlastní definici pojmu „vůbec nebyl schopen/nebyla schopna“ (nebo také zcela neschopen/neschopna) vykonávat.
H3	V kolika z posledních 30 dnů jste <u>musel/a částečně omezit své obvyklé aktivity nebo práci</u> kvůli zdravotním problémům?	Požádejte respondenta, aby vzal v úvahu jakékoliv částečné omezení obvyklých aktivit. Respondent by neměl započítávat dny, kdy byl zcela neschopen činnosti vykonávat.

Název dokumentu: Dotazník Světové zdravotnické organizace pro hodnocení disability (WHODAS 2.0) – Instrukce k jednotlivým otázkám

Verze dokumentu: 4. 4. 2022

Jedná se o českou adaptaci kapitoly 7 z původního díla *Measuring Health and Disability: Manual for WHO Disability Assessment Schedule – WHODAS 2.0*, Geneva, World Health Organization; 2010. Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO. Tato adaptace nebyla vytvořena WHO. WHO neodpovídá za obsah ani správnost této adaptace. Původní vydání je závazné a autentické vydání.

Autor: Ing. Jakub Hrkal

Ústav zdravotnických informací a statistiky České republiky

Kontakt: mkf@uzis.cz